

РЕЦЕНЗИИ И ОБЗОРИ / REVIEWS AND SURVEYS

БЪЛГАРСКИТЕ ЛИЧНИ ИМЕНА. СЕМАНТИКА И ПРАГМАТИКА.

КАТЯ МИХАЙЛОВА ЧАРАЛОЗОВА. СОФИЯ, ИЗДАТЕЛСТВО НА БАН
„ПРОФ. МАРИН ДРИНОВ“, 2026, 96 с.

Рецензията представя книгата на Катя Чаралозова „Българските лични имена. Семантика и прагматика“, която е резултат от задълбочено изследване на българската личноименна система от гледна точка на лингвистичната семантика и прагматика. Като резултат от осъществения анализ се изгражда нова, стройна класификация на българските лични имена, каквато в нашето езикознание се представя за първи път. Приносни са изводите с културологичен характер, както и съпоставките с личноименните системи на типологично близки и различни езици.

BULGARIAN PERSONAL NAMES: SEMANTICS AND PRAGMATICS

KATYA MIHAYLOVA CHARALZOVA.
SOFIA, PROF. MARIN DRINOV PUBLISHING HOUSE
OF THE BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES, 2026, 96 p.

This review presents Katya Charalozova's book *Bulgarian Personal Names: Semantics and Pragmatics*, the result of an in-depth study of the Bulgarian personal naming system from the perspectives of linguistic semantics and pragmatics. The study offers a new, systematic classification of Bulgarian personal names, presented for the first time in Bulgarian linguistics. The conclusions concerning cultural aspects, as well as the comparisons with the personal naming systems of typologically similar and different languages, are also significant contributions.

© ВЛАДКО МУРДАРОВ, 2026 / © VLADKO MURDAROV, 2026

Тази статия в списание „Български език“ е с отворен достъп и се публикува под международния публичен лиценз Creative Commons Attribution 4.0 International (Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International – CC-BY-NC-ND 4.0).

This open access article of journal “Balgarski ezik” (“Bulgarian Language”) is published under the terms of Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International – CC-BY-NC-ND 4.0).

Книгата „Българските лични имена. Семантика и прагматика“ на Катя Чаралозова се състои от увод, две отделни части и заключение (изводи). В увода авторката обосновава необходимостта да се осъществи точно такъв тип съвременен изследване на българската личноименна система от гледна точка на лингвистичната семантика и прагматика, чиито резултати по-адекватно да отразят и опишат тази система. Обект на изследването са съвременните български лични имена, като непосредствената цел е да бъдат установени системата, формите и прагматиката на личните имена, като обобщените резултати от проучването да послужат за изграждането на стройна класификация на типовете собствени имена. Избраната методология дава възможност да се направят и изводи от лингвистичен и културологичен характер. Като резултат от осъществения анализ, основан на семантико-прагматичен подход, в труда се очертава спецификата на българската личноименна система и се изгражда нова, стройна класификация на българските лични имена с ясно обособени групи и подгрупи в нея, което смятам за един от съществените и основни приноси на този труд към българското езикознание.

В първата част от работата обект на анализ са пълните и съкратените форми на личните имена. Анализът се осъществява въз основа на оригиналния модел, създаден от А. Вежбицка за изследване на личноименните системи на типологично различни езици. В основата на този модел е понятието *прототип*, което отразява главните отправни точки в пространството на човешките взаимоотношения, свързани с такива фундаментални, основани на различия по пол и възраст категории хора като мъже, жени и деца; на хора, които са в официални/неофициални и близки/неблизки отношения. Семантичният анализ, на който са подложени отделните форми на имената, се основава на тълкуване на тези форми чрез естествен семантичен метаезик, състоящ се от няколко изречения, като по този начин се представя цялостното съдържание на отделните форми.

Вследствие на анализа на пълните мъжки и женски имена, основан на прагматични признаци, са обособени два вида пълни имена – *маркирани* и *немаркирани*. Основанията за това разграничаване са прагматични и отразяват противопоставяния в сферата на човешките взаимоотношения между познати/непознати, близки/неблизки хора и официални/неофициални отношения. Използваното пълно маркирано име означава съответно, че референтът е познат, с когото говорещият не е в близки, но не е и в официални отношения, а немаркираното име реферира само към добре познат без информация за вида отношения. По-нататък в работата се анализират съкратените имена, които маркират близки отношения между говорещите, но не са експресивно натоварени. Въз основа на признака *пол* кратките имена са разделени на мъжки и женски, а по-нататъшното деление е въз основа на възрастови признаци като *мъже* и *по-големи момчета*, *жени* и *по-големи момичета* и *деца*. Така се оформя системата на съкратените мъжки и женски имена, която се характеризира със забележителна семантична и морфо-

логична симетрия между мъжки и женски кратки имена. Изследването констатира, че в съвременната система от кратки имена все повече се налага един тип имена. Това са кратките имена с неизразен пол, където основният семантичен делитбен признак не е по пол, което отличава българската личноименна система и е характерно за останалите кратки имена. Основният семантичен признак за тези имена е по-неутралното *хора*. Тук попадат формите на мъжки и женски кратки имена със завършек *-и* – особено продуктивен днес модел.

Във втората част „Експресивно словообразуване. Българските лични имена с експресивни суфикси“ се разглеждат имена, образувани със суфиксите *-е*, *-че*, *-енце*, *-ище*, както и с полисемантичните *-ко*, *-чо*, *-ка*. За пръв път именно в този труд изброените по-горе суфикси се определят не като умалителни, а като експресивни, защото в областта на човешките взаимоотношения, където е сферата на употреба на личните имена, е важно не дали референтът е голям или малък, а какви са чувствата, които изразява говорещият. Това дава достатъчно основание на авторката да използва нова терминология по отношение на тези форми на личните имена, като ги нарича експресивни, а не умалителни имена. На експресивните имена се прави задълбочен морфологичен и семантичен анализ, като се налага изводът, че за семантиката на формата е от значение видът на основата, от която се образува съответната форма. За първи път в труд, посветен на семантиката и морфологията на личното име, се прави такова детайлно изследване на образуването на отделните форми със суфиксите *-е*, *-че*, *-енце*, *-ище*. Особена заслуга на авторката е задълбоченият семантичен анализ на полисемантичните суфикси *-ко*, *-чо* и *-ка*. Прави впечатление прецизното представяне на женските имена със суфикс *-ка*, за пръв път осъществено на такова равнище в разработките по словообразуване. Така в зависимост от морфологичната структура на основата, а също и от това дали новата форма се образува от пълно, или от кратко име, се оформят следните групи имена със суфикс *-ка*: многосрични женски имена, натоварени с положителна експресия; неутрални кратки имена, образувани от кратки имена на *-а*; кратки форми на мъжки и женски имена, характеризиращи се с неопределени чувства в сферата на положителната оценка, където основният прототип принадлежи към категорията *хора*, т.е. не е диференциран по пол.

В обобщение може да се каже, че като резултат от изследването е създадена нова, стройна класификация на формите на българските лични имена с ясно обособени групи и подгрупи, каквато в нашето езикознание се представя за първи път. Изградена върху семантични признаци на основата на конкретни прототипи, тази класификация, освен че е първа по рода си, дава възможност за първи път да се правят и съпоставки с личноименните системи на типологично близки и различни езици, каквито съпоставки до този момент не са правени.

Това семантично изследване на личните имена дава отговор на редица нерешени въпроси в българското езикознание, например за унификацията на средния род при експресивните имена, където семантиката е намерила формален израз във формата за среден род за всички експресивни имена. Обяснена е и експанзията на кратките имена на *-и*, свързана с големия им функционален и емоционален потенциал. От особено значение е обяснението и на още един факт, коментиран противоречиво в българското езикознание. Става въпрос за членуването на експресивните имена. В изследването се експлицира, че употребата на членувани форми за среден род е семантично мотивирана от един компонент в семантиката на членуването име, а по-конкретно, с отделянето, осъществявано от говорещия по отношение на чувствата, които изпитва към назованото с експресивно име лице, и приобщаването на слушателя към тези чувства.

Висока оценка заслужават и изводите от културологичен характер в работата, които за пръв път се правят въз основа на сравнение с типологично близки и различни езици като полски, руски и английски.

В заключение, трудът „Българските лични имена. Семантика и прагматика“ е новаторски в българското езикознание, семантичният анализ е прецизен и е уловена вярно семантичната същност на типовете мъжки и женски лични имена. Смятам труда за приносен за нашата езиковедска наука.

Владко Мурдаров / Vladko Murdarov

✉ Проф. д.ф.н. Владко Мурдаров

Секция за съвременен български език

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

при Българската академия на науките

бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

vladko.murdarov1@gmail.com

✉ Prof. Vladko Murdarov, DSc

Department for Modern Bulgarian Language

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52 Shipchenski prohod Blvd., bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria

vladko.murdarov1@gmail.com